

Taşnak ve Menşeviklerin bildirgesinde Türk-Sovyet askeri işbirliği

Hazırlayan: Dr. Mehmet Perinçek

Bu ay 24 Nisan'da Ermeni meselesi tekrardan dünya gündemine gelecek. Tarihi belgeler, Ermeni meselesinin çözümünde Türk-Sovyet askeri işbirliğinin önemli bir rol oynadığını gösteriyor. Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle Türkiye'nin Mondros Mütarekesi'nin imzalamasının, Rusya'da da Ekim Devrimi'nin ertesinde İç Savaş'ın başlamasının ardından Güney Kafkasya'da ciddi bir otorite boşluğu oluşmuştu. Bu otorite boşluğunu savaşın galip devletleri doldurmuş, Güney Kafkasya'da özellikle İngilizlerin güdümünde hükümetler kurulmuştu. Mustafa Kemal'in "Kafkas Seddi" olarak nitelendirdiği İngiliz işbirlikçisi iktidarlar, Türk ve Sovyet Ordularının işbirliği sonucunda ortadan kaldırılmıştı. Bunların başında da Taşnak Ermenistanı ve Menşevik Gürcistanı geliyordu. İki devrimci ordunun ortak operasyonları sonucunda Ermeni meselesi çözüme kavuşmuş, Türkiye işgal edilmiş topraklarını geri alırken Ermenistan ve Gürcistan'da da Sovyet iktidarları kurulmuştu.

Bu süreçte yurtdışına kaçan Taşnak Ermenileri ve Menşevik Gürcüleri, özellikle Avru-

pa'dan Türkiye ve Sovyet Rusya aleyhine kampanya başlatmışlardı. İktidarlarının yıkılmasının sorumlusu olarak Türk-Sovyet işbirliğini görüyorlardı. Aslında haksız da sayılmazlardı. Sosyalist maskeli, İngiliz güdümlü bu siyasi partiler, II. Enternasyonal'e de üyelerdi. Dünya Savaşı'nın ardından Enternasyonal üçe bölünmüştü: II. Enternasyonal, III. Enternasyonal (Komünist Enternasyonal (Komintern)) ve Viyana Enternasyonal'i¹. 2-5 Nisan 1922 tarihleri arasında bu üç Enternasyonal'in temsilcileri buluşacak ve tekrar birleşme konusunu konuşacaktı. Ancak Bolşeviklerin başını çektiği III. Enternasyonal ile diğerleri arasında bir uzlaşma sağlanamayacaktı.

İşte Berlin Konferansı arifesinde Taşnak ve Menşevik Partileri, bir araya gelmiş ve Berlin'deki toplantıya sunulmak üzere bir bildirme hazırlamışlardı. Amaç, Güney Kafkasya'daki süreci tersine çevirmek için Berlin'de III. Enternasyonal üzerinden Sovyet Rusya'ya baskı yapmaktı. Ancak bu girişimlerden bir sonuç alınamayacak, Komünist Enternasyonal, Taşnakların ve Menşeviklerin hiçbir koşulunu kabul etmeyecektir.

1 Resmi adı Sosyalist Partilerin Uluslararası İşbirliği'dir. 2,5. Enternasyonal ya da Viyana Enternasyonal'i olarak da bilinmektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrası II. Enternasyonal'de yaşanan ayrışmada ne II. ne de III. Enternasyonalleri tercih eden partiler, 22-27 Şubat 1921 tarihlerinde Viyana'da toplanan konferansta Viyana Enternasyonal'i'ni kurmuşlardır. 1923 Mayıs'ında Hamburg'da toplanan kongrede ise II. Enternasyonal ve Viyana Enternasyonal'i birleşmiş ve Sosyalist İşçi Enternasyonal'i adını almıştır.

Bu ayki sayımızda bu bildirgeyi ve bu bildirgenin ön yazısını sizlere sunuyoruz. Bu bildirge, bir taraftan Türk-Sovyet askeri ittifakını karşı tarafın gözünden net bir şekilde ortaya koyarken, diğer yandan da sosyalist maskeli bu partilerin karşıdevrimci rolüne işaret etmektedir. Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin ve Komintern'in arşivlerini bünyesinde barındıran Rusya Toplumsal Siyasal Tarih Devlet Arşivi'nde (RGASPI) saklanan bu belgeler, İngilizceden dilimize Ece Kırbaş tarafından çevrilmiştir. Çevirideki dipnotlar bize aittir.

ÇEVİRİ²

Ermenistan Cumhuriyeti³

30. Sokak Saint- Didier.

Paris. 21 Mart 1922.

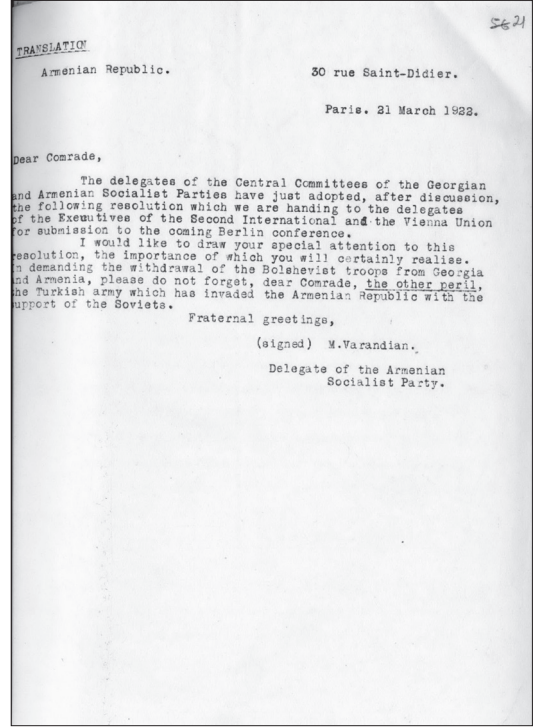
Değerli yoldaş,

Gürcü ve Ermeni Sosyalist Partileri Merkez Komitesi delegeleri, müzakereden sonra, gelecek Berlin Konferansı'na sunulmak üzere İkinci Enternasyonal Yönetimi'nin ve Viyana Birliği'nin⁴ delegelerine verilen ilişikteki kararını kabul ettiler.

Önemini kesinlikle anlayacağınız bu karara özellikle dikkatinizi çekmek isterim. Bolşevik birliklerin Gürcistan ve Ermenistan'dan çekilmelerini talep ederken sevgili yoldaş, öteki tehlikeyi⁵, Ermenistan Cumhuriyeti'ni Sovyetler'in desteğiyle işgal eden Türk ordusunu lütfen unutmayın.

Kardeşçe selamlar,

M. Varandyan⁶ (imza)

Ermenistan Sosyalist Partisi⁷ Delegesi

(RGASPI fond 480, liste 1, dosya 24, yaprak 21)

ÇEVİRİ⁸

BİLDİRGE

Halkların kendi kaderini tayin hakkı ilkesine göre; Gürcistan ve Ermenistan devletlerinin tam bağımsızlıklarını yeniden tesis etmek ve iç örgütlenmelerinde iki halkın tüm özgürlüklerini geri vermek gereklidir.

Bu sonuç ancak, Rus-Bolşevik veya Türk-Kemalist olduğuna bakılmaksızın, yaban-

2 Belgenin orijinalinin farklı bir dilde yazıldığı, sonradan İngilizceye çevrildiği anlaşılmaktadır.

3 Taşnaklar, o dönemde Sovyet iktidarını tanımadığı, kendisini Ermenistan'ın yasal hükümeti olarak gördüğü için bu anteti kullanmaktadır.

4 Viyana Enternasyonalı.

5 Belgenin orijinalinde altı çizilidir.

6 Taşnaksutyun Partisi'nin kurucularından olan Mikael Varandyan (1874-1934), 1907 yılından itibaren partinin II. Enternasyonal'de temsilciliğini yapmıştır. Taşnak Ermenistanı (1918-1920) döneminde de milletvekili seçilmiş, diplomat olarak görev çalışmıştır.

7 Taşnaksutyun Partisi.

8 Belgenin orijinalinin farklı bir dilde yazıldığı, sonradan İngilizceye çevrildiği anlaşılmaktadır.

cı işgal orduları bu ülkelerden hemen tahliye edilirse elde edilebilir.

Moskova ve Ankara'nın gerçekten müttefik olduğu ve Gürcistan ve Ermenistan'ın Moskova ve Ankara kuvvetleri tarafından eşzamanlı işgal edildiği olgusundan ötürü; Sovyetler'den, Kemalistleri bu iki ülkedeki birliklerini çekmeye zorlamak için mümkün olan her önlemlerini istemek gereklidir.

Taslak Ermenistan ve Gürcistan Sosyalist Partileri delegeleri tarafından hazırlanmıştır.

Paris, 21 Mart 1922.

(RGASPI fond 480, liste 1, dosya 24, yaprak 19)

